

Ο αστρολάβος και η μοναξιά

Τα όρια της εκλαΐκευσης της επιστήμης και ποιος τα θέτει

[Λουκάς Βλάχος](#) | ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ «ΤΑ ΝΕΑ»: 23/05/2013 08:00 |

Το ότι η θεολογία, οι θετικές επιστήμες, οι οικονομικές και πολιτικές επιστήμες και η τέχνη έχουν δικούς τους κανόνες ανάλυσης και μελέτης και ότι τα συμπεράσματα του κάθε κλάδου δεν μεταφέρονται απλά από τον έναν στον άλλον είναι σήμερα (ελπίζω) κοινά αποδεκτό. Η εκλαΐκευση κάθε επιστημονικού κλάδου είναι δύσκολη υπόθεση και δεν δικαιούται κανένας με απλοϊκό τρόπο να μεταφέρει συμπεράσματα και εμπειρίες από τον έναν κλάδο στον άλλον. Στην προσπάθεια εκλαΐκευσης υπάρχει το ενδεχόμενο να εισαγάγει ο «μεταφραστής» της επιστήμης στο ευρύτερο κοινό δικές του δοξασίες και προσωπικές εμμονές.

Δεν χρειάζεται πάντα ο «μεταφραστής» της επιστήμης στο ευρύ κοινό να είναι ο ίδιος ερευνητής, αρκεί να σεβαστεί τα όρια της μεθόδου και τους κανόνες της και κυρίως να μην εκτραπεί σε παράλογες αναμείξεις του επιστημονικού κλάδου που επιχειρεί να εκλαϊκεύσει με τις δικές του πολιτικές ή κοινωνικές απόψεις, να μην ντύσει δηλαδή τις δικές του προκαταλήψεις με τα «επιστημονικά» επιτεύγματα.

Ένα από τα θέματα που έχουν απασχολήσει την επιστήμη τα τελευταία χρόνια είναι η αναζήτηση ζωής στο Σύμπαν. Η αναζήτηση ζωής στο ηλιακό μας σύστημα συνδέεται, τα τελευταία χρόνια, με τα διαστημικά ταξίδια στην προσπάθεια να ανακαλύψουν στοιχεία που θα μας φέρουν κοντά στην απάντηση αυτού του προβλήματος. Η εκλαΐκευση των ερευνητικών προβλημάτων που συνδέονται με την αναζήτηση ζωής στο Διάστημα είναι θέμα που οι αστρονόμοι συχνά συζητούν και αναλύουν μπροστά σε μεγάλα ακροατήρια. Πρόσφατα, με την ανακάλυψη νέων πλανητικών συστημάτων γύρω από μακρινά αστέρια, το θέμα της αναζήτησης ζωής στο Σύμπαν απέκτησε ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Η πρόοδος της νέας σχετικά επιστήμης της Αστροβιολογίας είναι θεαματική.

Ανακάλυψα όμως, διαβάζοντας το θέμα της έκθεσης στις Πανελλαδικές Εξετάσεις φέτος (δανεισμένο από το νέο βιβλίο του κ. Γ. Γραμματικάκη «Ένας αστρολάβος του ουρανού και της ζωής») ότι η αναζήτηση της ζωής στο Σύμπαν συνδέθηκε με ένα τελείως άλλο θέμα, τη «μοναξιά», λόγω της επικοινωνίας μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: «Είναι λοιπόν καιρός να κατανοήσει ο άνθρωπος ότι η ζωή αλλού ίσως υπάρχει, αλλά η προσδοκία να τη συναντήσει δεν θα πραγματοποιηθεί εύκολα. Η ζωή όμως στη Γη ανθίζει ακόμα και τον περιμένει. [...] Έτσι είναι σοφότερο να εξαντλήσουμε τις προσπάθειες για καλύτερη επικοινωνία εδώ στη Γη. Το περίεργο ωστόσο είναι ότι, όσο η επικοινωνία αυτή πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το Διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρώπινη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί».

Παρακολουθούμε στο σημείωμα αυτό μια έμμεση υποτίμηση της έρευνας στο Διάστημα και έναν φόβο για παράλληλη ανάπτυξη ενός νέου επιστημονικού κλάδου επικοινωνίας με το Διαδίκτυο. Για τη μοναξιά μας λοιπόν φταίνε οι νέες τεχνολογίες και θα βελτιωθεί η επαφή μας αν σταματήσουμε την πρόοδο και την εξέλιξη της επιστήμης, αν γυρίσουμε στο παρελθόν... «Φαίνεται ότι αυτό που απαιτείται είναι κάτι περισσότερο από την τεχνολογική έκρηξη της εποχής: απαιτείται βαθύτερη παιδεία και ουσιαστικότερες αξίες του πολιτισμού». Γιατί η έρευνα για την αναζήτηση της ζωής στο Διάστημα ή οι τεχνολογίες αιχμής του Διαδικτύου έρχονται

σε αντίθεση με τη βαθύτερη παιδεία και τον (τεχνολογικό ή επιστημονικό) πολιτισμό, παραμένει ασαφές.

Δεν με απασχολούν γενικά οι ιδέες του κ. Γραμματικάκη που παρουσιάζονται στο νέο βιβλίο του. Με απασχολεί όμως η προσπάθεια να αναμειχθούν σε ένα βιβλίο δύο διαφορετικοί κλάδοι. Η εκλαΐκευση της Αστρονομίας και της σύγχρονης Φυσικής συνυπάρχουν με άρθρα προσωπικών απόψεων κοινωνικού περιεχομένου. «Η γνωριμία με το Σύμπαν» και «Η γοητεία της αντιύλης» θα καθήσουν δίπλα δίπλα με τη «Χώρα των υποκριτικών εκπλήξεων» ή «Τον τόπο μας εμείς οι Έλληνες δεν τον αγαπούμε». Το πάντρεμα της εκλαΐκευσης της επιστήμης και των προσωπικών απόψεων για κοινωνικά προβλήματα έχει αποτέλεσμα αφορισμούς σαν αυτούς που διαβάσαμε στο κείμενο της έκθεσης πιο πάνω.

Η επιστήμη χρειάστηκε χρόνια να απελευθερωθεί από τους «κηδεμόνες» της. Ο αστρολάβος στην αρχαιότητα μια χαρά έκανε τη δουλειά του και συνεχίζει μια χαρά να κάνει τη δουλειά της η έρευνα στην επιστήμη σήμερα. Το ταξίδι, που ανακαλύπτει τα αινίγματα του Σύμπαντος, δεν συνδέεται με την πορεία της Ελλάδας πριν ή μετά την κρίση, ούτε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο με τη μοναξιά μας. Οι εκρήξεις των υπερκαινοφανών θα γίνουν, ανεξάρτητα από τη δική μας μοίρα σε τούτη την άκρη της Μεσογείου. Οι «μεταφραστές» της επιστήμης δεν πιστεύω ότι πρέπει να υποδεικνύουν στην επιστήμη προς τα πού θα πάει ή δεν θα πάει, ας μείνουν στους χώρους που κατέχουν καλά και με αυτούς ας ασχοληθούν.

Ο Λουκάς Βλάχος είναι καθηγητής Αστροφυσικής στο Τμήμα Φυσικής του ΑΠΘ